

Johdatusta Antti Tuurin romaanin pohjalta tehtyyn elokuvaan "Ikitie".

Pentti Jouppila

Oulunseudun Eteläpohjalaiset ry

Elokuvateatteri Star, Oulu 3.10.2017

"Ikitie"- romaani oli ilmestyessään v. 2011 Antti Tuurin 48. kirja ja kuuluu hänen "Äitini suku" -sarjaan. Niissä on vankka todellisuuspohja ja tämän romaanin päähenkilön Jussi Ketolan kohtaloiden taustalla on Antti Tuurin äidin sedän elämän kokemukset.

Elokuva alkaa, kun Lapuan liikkeen miehet tulevat yöaikaan Kauhavalla Jussi Ketolan kotiin, pahoinpitelevät hänet, tunkevat autoon ja lähtevät viemään häntä Ikitieksi kutsuttua reittiä pitkin Suomen itärajalles. Ketola oli Amerikassa ollessaan tutustunut Matti Kurikan oppeihin sosialismin ihanteista ja rohjennut jatkaa niitä edustamalla sosiaalidemokraatteja Kauhavan kunnanvaltuustossa. Lapuan liikkeen (1929 – 1932) edustajat katsoivat, että kommunismi on kitkettävä juurineen Vapaussodan jälkeisestä Suomesta ja ryhtyivät pahoinpitelemään ja viemään itärajalles ihmisiä, joiden katsoivat kuuluvan äärivasemmistoon. Asiat kärjistyivät lopulta siihen, että Suomen ensimmäinen presidentti K.J. Ståhlberg joutui kyyditetyksi Helsingistä Joensuuhun ja Lapuan liike lakkautettiin lopulta v. 1932. Joidenkin tutkimusten mukaan näitä ns. muilutuksia tapahtui kaikkiaan n. 1500.

Jussi Ketola pääsee rajan pinnassa vangitsijoiltaan karkuun, juoksee rajan yli ja hänen kahdeksan vuotta kestänyt elämän vaiheensa Stalinin ajan Neuvostoliitossa alkaa. Hän joutuu alusta lähtien silmälläpidon alaiseksi, häntä yritetään salaisen poliisin edustajien toimesta saada urkkijaksi ja mielipiteiden seuraajaksi suomalaisten perustamissa keskuksissa Karjalan neuvostotasavallassa.

Suomalaisten muutto Neuvostokarjalaan alkoi heti Vapaussodan jälkeen, jolloin hävinneen osapuolen, Punnaisten ihmisiä pakeni tuhansittain rangaistusten ja koston pelossa itärajan taakse. Mukana oli useita kymmeniä sosiaalidemokraattien kansanedustajia ja punakaartin johtajia, joista esim. Otto Ville Kuusinen, Kulervo Manner, Edvard Gylling, Kustaa Rovio ja Verner Lehtimäki kohosivat 10 – 15 vuoden aikana huomattaviin asemiin erityisesti Karjalan hallinnossa. Muilutusten lisäksi pakeni talousahdingon jaloista salaa Neuvostoliittoon 1930-luvun alussa tuhansia suomalaisia, eniten Oulun läänin alueelta. Yleismaailmallinen lama oli taustatekijänä sille, että samaan aikaan alkoi USA:sta ja Kanadasta varsin suuri suomalaisten muutto laivoilla Neuvostoliittoon käsittäen n. 10 000 ihmistä. Osalla heistä oli vahva innostus kommunismin aatteesta, jolloin ihmiset omalla työllään pystyisivät luomaan työläisten ihannevaltion. Nämä ihmiset veivät mukanaan ammattitaitonsa lisäksi työkaluja ja koneita autoista ja traktoreista lähtien. Heidät sijoitettiin työkommuuneiksi eri puolille Itä-Karjalaa, eniten kuitenkin Aunukseen Laatokan ja Äänisjärven välille. He toimivat raivaamissaan ja perustamissaan kolhooseissa, joissa työskenteli yleensä 300 – 1000 ihmistä yhdessä paikassa. Tällaista edusti romaanissa ja filmissä "Hopea" -niminen kolhoosi. Lisäksi suomalaiset tekivät töitä metsätyökeskuksissa, mm. Matroosassa Prääsän karjalaiskylän lähellä. Pohjoisin suomalaiskolhoosi sijaitsi Uhtualla.

Jussi Ketolan tie johti Petroskoista "Hopea" -kolhoosiin, joka muiden suomalaisten perustamien kommuunien tapaan menestyi taloudellisestikin aluksi hyvin. Amerikasta tulleet ihmiset jatkoivat myös sieltä tuomiaan harrastuksia, perustivat teattereita, pelasivat baseboolia ja olivat siinä vilpittömässä uskossa, että

elämä alkaa Karjalassa sujua. Jussi Ketola pyrki aluksi kaikin keinoin pääsemään takaisin Suomeen ja kirjoitti kotiin kirjeitä, mutta ne takavarikoitiin. Hänen oli pakko muuttaa nimensä Jussi Kariksi ja Suomeen lähetettiin viesti alkuperäisen Jussin kuolemasta. Lopulta hän meni uusiin naimisiin ja sai pojan, Paulin. – Kaikki alkoi muuttua 1930-luvun jälkipuoliskolla, kun Stalinin mahtikäskyllä alettiin vainota laajoja ihmisjoukkoja Venäjällä. Tekaistuilla syillä pidätettiin miljoonia ihmisiä ja heistä tuomittiin suurin osa kidutusten jälkeen kuolemaan ampumalla niskalaukauksilla kansanvihollisina tai vieraan vallan esim. Suomen lähettäminä vakoilijoina. Teloitettujen suomalaisten tarkka määrä Neuvostoliitossa on jäänyt epävarmaksi, mutta pelkätään Karjalassa se on ollut luokkaa 4000 – 6000. Suurin osa tuomioista pantiin täytäntöön joko Sandarmohissa Karhumäessä tai Krasnyi Borissa Petroskoin eteläpuolella. Vähintään saman verran, esimerkiksi teloitettujen perheen jäseniä, vietiin vanki- tai työleireille, kuten rakentamaan Stalinin kanavaa Ääniseltä Vienanmerelle. Suurin osa menehtyi niiden karmeissa olosuhteissa. Kaikkiaan Stalinin vainoissa, jotka huipentuivat vuosiin 1937 – 1938, kuoli kymmeniä miljoonia ihmisiä. – Jussi Ketolan annetaan väkisin nähdä vaimonsa ja pienen poikansa sekä lukuisten ystäviensä teloitukset. Lopulta hän pääsee kahdeksan vuoden jälkeen pakenemaan rajan yli takaisin Suomeen ja lopulta pitkien kuulustelujen jälkeen hän pääsee Kauhavalle.

Mielestäni elokuvasta puuttuu dramaattinen loppukohtaus ja lausahdus, kun mies tulee Kauhavan asemalta kävellen yöllä kotiinsa ja vaimo tulee kamarista tupaan katsomaan, kuka sinne tuli. Pitkään katsottuaan vaimo tunnistaa miehensä ja sanoo: ”Jussi se on, jumalantähären”.

3.10. elokuvatilaisuuden alussa puheenjohtajamme Heikki Seppälä kertoi lyhyesti setänsä, evijärveläisen Oskari Seppälän kovan kohtalon. Hän oli tullut Kanadasta Karjalan Matroosaan v. 1931 työskennellen siellä viilarina. Hänet vangittiin 30.12.1937, tuomittiin vakoilusta 26.1.1938 ja teloitettiin ampumalla 11.2.1938.

Neuvostoliiton romahdettua alkoivat Stalinin ajan tapahtumien yksityiskohdat ja paikat tulla tietoon Karjalassakin. Paikallisten asukkaiden salaisessa tiedossa olivat olleet teloituspaiikat ja joukkohaudat. Sekä Sandarmohiin että Krasnyi Boriin on 1990-luvulla pystytetty vaikuttavat muistomerkit ja joukkohautojen paikoille on kiinnitetty teloitettujen kuvia ja nimiä puihin. Siellä on lukematon määrä tavallisia suomalaisia nimiä. Sandarmohin muistomerkillä on teksti: ”Ihmiset, älkää surmatko toisianne” ja Krasnyi Borissa: ”Autuaita ovat murheelliset, sillä he saavat lohdutuksen”.

ЛЮДИ,
НЕ УБИВАЙТЕ
ДРУГ ДРУГА

